

FÁBIÁN LÁSZLÓ

Az oului csendőr

JELENETEK DARVAK NÉLKÜL

(RÉSZLET)

Óh, hogy testem nincsen rakva fülekkel.

Fazekas Mihály

valahogy így: *nekünk a legszebbik esténk*
fekete gyászra festették – és valóban gyászolt az ország, a hevenyészett sírok még ott domborodtak a játszótereken, ahol a hirtelen szükség megásatta, a nevek kézzel írva, vagy még úgy sem, áramlott ki a nép az országból, a hazából, nekivágott bizonytalan menekülésének, kóstonló szerencsésének, teherautóval, motorbiciklivel, kerékpárral, gyalogosan, kisgyerekek a szülők nyakában, nagyobbcskák kézenfogva rángatva, vonult Árpád népe mind nyugatabbra, újabb, békésebb kalandozásra, lassan szem elől vesztek a „szent bércek”, szétvágva kókadztak mindenfelé a tüskésdrótok, az izgatottságot hamar fölvaltotta a fáradtság, az utolsó méterek riadalma a véglegességtől, akik hátrafordultak, vetettek még egy pillantást a múltra (akár énekelhették volna, aktualitása lett a gyűlöletes nótának: *a múltba néző csupa sebet lát, csak vért, jajt, panaszt, könnyeket*; mindebből volt bősséggel, itt nem jeleskedett a hiánygazdaság), az érzelmesebbje talán még belemarkolt egyszer az anyaföldbe, netán illedelmesen meghajolva búcsúzott, de csak pillanatokra szakították meg útjukat, mert hallották, páncélozott járműveken a régi-új keretlegények meglepetésszerűen behatolnak osztrák területre, majd visszafordulva lövik a menekülőket gépfegyverrel („hát aztán” – rándít majd vállán később egyikük a „demokratikus” parlamentben), igyekeznek éjjel, nappal – ameddig egyáltalán lehet; csak mi maradunk a végtelenségig a fekete gyászban, akik konokul ragaszkodunk helyünkhöz, akik úgy véljük, el kell temetnünk a halottakat, meg kell vigasztalnunk az árvákat és az özvegyeket, akik a maradásunkkal akarunk tiltakozni a megint bevonulók ellen, méginkább azok ellen, akik behívták őket, nem, de hogy hősködve, némán, de rendületlenül;

dieses heisst Schicksal, gegenüber sein

und nichts als das und immer gegenüber – vagyis: ez a sors, szembenállni, és csakis ez és mindig szemben – kattogja a költő –

esetlen romantika, tisztában vagyok velem, de ezúttal kizárólag magunknak kell megfelelnünk: zavartan nézek végig az osztályon az első tanítási napon a nagy megrázkódtatás után, tekintetek ónos szítalása, bizony kevesen maradtunk, még csak azzal sem áltathatom magam, hogy a java, érzek hiányokat, a maradék szemében

fásultság, egykedvűség: tanár úr, jelentem, az osztály létszáma... ugyan ki tudhatja pontosan az osztály létszámát? egy hónap múlva eltűnnek még ketten, két balek, átjutottak ugyan, de az éjszakai sötétségben visszatévedtek, hazahozták őket, leszegett fejjel ülnek a padban, nem mernek fölneézni, a röhögéstől tartanak; holott nem a röhögés a legveszélyesebb, nyomasztóbb, hogy egyesek a Kossuth-címert akarják leparancsolni rólunk, némelyik jóindulattal, némelyik durva fenyegetéssel, egy idő után engedünk; az agitációra viszont a többség nem hallgat, nem jelenik meg május elsején a „csizma téren”, hogy meghallgassa a hitszegő lumpen hitvány közhelyeit (pedig hányan, de hányan...), aztán lassan mechanikussá válnak a szereplések, elgépisednek a reflexiók, unalomba, érdektelenségbe fordulnak a hangoskodó, majd csituló vélekedések, szervezetek alakulnak, amiken átnézünk, ha úgy hozza sora, kedvetlenül figyeljük tanáraink viselkedését a rájuk háruló nyomás alatt, undorral azokat, akik tettetárrá váltak már az első pillanatokban és csupán amiatt nem halad minden a régi kerékvágásban, mivel nincs kerékvágás, ellenben van átvágás, elhanyagolt ugar van, amelyen azonban kezdenek megjelenni a nyomkeresők;

egymás ellen fordít minket az Úr, a parancsolatok Istene *Gibeon völgyében megharagvásában* – értjük, de nem fogadjuk alázkodó szívvel haragját, noha szorgalmaznánk a bűnbánatot;

egyeseket túlságosan érdekelni kezd, mit csinálnak a némák, akik nem vesznek részt a szájtépésben, kimaradnak a mozgásokból; az egyik néma óraközi szünetben kiengedte sorra az ablakon Rákosi, Sztalin és Lenin képét, amelyek addig a tábla fölött a falat díszítették, a szomszédban működő osztályból valaki látta, fölháborodottan jelentette, a vétkest előbb ki akarták zárni az iskolából, aztán megkegyelmeztek neki mondván: Lenin félreértés, Lenin véletlen volt; mindenesetre a följelentőtől ezután tüntetőleg elhúzódtunk, közeledtére szétoszoltunk, persze akadtak, akiről jóval később derült ki, hogy árulkodnak rólunk, vagy akár később sem, ügyesebben, rejtettebben ügködtek, sosem fedték föl magukat, ekként élt a maradék ország, amely hivatalos és tiltott rádióadókon hallgatta a távoli üzeneteket, dalokat (*oly távol, messze van hazám*), jó ideig azonban reménye sem volt a viszontlátásra, a fiumei fattyú pedig körmönfont trükkökkel ünnepeztette magát, jó királyként tetszelgett megfélemlült, elbutult népe előtt, pesztrálni akart tíz millió lúzert, ám még ettől a szervilis maradéktól is tartott, rájuk uszította kóbor ebeit: az ilyen-olyan osztályú ügynököket, szorgos lélek-pecéireit, hiszen ezt a praktikát kapta ajándékba galád trónra segítőtől (Dzserdzsinszkij, Jagoda, Jezsov, Berija szellemét), akik a módszer majdnem fél század alatt szinte tökélyre vitték, és jócskán volt itt is helyismeretük, korábbi próbálkozásuk –

a szabadság sírját a kizárólagos hatalomra jutott demos ássa meg – figyelmeztetett idejekorán egy tisztességes politikus;

atyai barátommal (hadd mondjam így, azonos évben született apámmal, lesz még róla szó később) a pincénél szénát kaszáltunk, *virágos rét illatát*, nem volt különösebben nagy terület, de köveket kellett kerülgatnünk a hegyoldalban meg néhány mandulafát, azaz: a kaszánkra ügynünk kellett, reggel volt, némi harmatban

reménykedtünk, hogy jobban fogjon a kasza, hát fogni fogott, csak nem eresztett (a mondásként), ha lehetett is némi nedvesség, a korai nap hamar fölszárította, többet köszörültünk, mint kaszáltunk, mondtam bosszúsan, amikor végeztünk és befelé igyekeztünk a pincébe, hogy egy flaskányi rizlingszilvánit engedélyezzünk magunknak valamelyik hordóból, a pince hűvös volt, következésképpen a bor is, a pinceajtót behajtottuk, ne nyomuljon be a meleg, a flaskával meg a poharakkal a lefödött kúthoz húzódtunk, általában ott szoktunk poharazgatni, ahonnet korlátlan kilátás nyílt a tóra, jó időben, ahogy ezúttal is, láthattuk a túlsó partját, időnként apró fehér foltocskák, vitorlák csillantak; valamikor itt a szőlők között Cholnoky László és elködlő hősei kóboroltak különös, összevissza lelkükkel, nem annyira a hegyek, mint inkább a pincék levegőjét kóstolgatva Lovastól Arácsig; öreg barátom töltött, koccintottunk, élvezettel ízlegettük az első kortyokat, én azonban a folytatást vártam, az elbeszélés következő részét, ugyanis minden ilyen borozgatásnál újabb részleteket ismerhettem meg vendéglátóm „kirándulásáról” az épülő kommunizmus nagy országába, ahova ugyan ő sosem kíváncszott, de vitték: egy gyári fizetési lista alapján a fölszabadítók letartóztatták, elhurcolták, bírósági komédia ítélte el többed-magával hazaárulás vádjával; értsük meg jól: nem magyar bíróság, hanem az övéké, marhavagonba tuszkolva végighurcolták őket az országon, Románián, az ő birodalmukon, meg sem álltak velük a szibériai Tajsetig, a Gulag egyik legjelentősebb szigetéig (ott lett a culágerből guláger); tudja – folytatta, addigra már az összes eredeti ruhadarajaimtól megfosztottak, ócska condrákat dobtak be a vagonba, hogy azt vegyem magamra, mit tehettem, megfagytam volna különben, fából eszkábált lepusztult barakkokba hajtottak bennünket, ott vártuk a kopasztást, hogy egy vihogó asszonyosság a hitvány borotvájával megfosszon minden testszőrzetünktől, így óvtak bennünket, meg magukat, a tetvektől, az volt a szomorú kilátásom, itt fogom letölteni a rám mért tizenöt évet; gyorsan utánaszámoltam: negyven is elmúlik, mire kiszabadul, a legszebb éveit fagynak bele a szibériai jégrétegekbe, majd olvadnak bele a fölázott talajba, és nem véletlen jutott eszembe ez a kép, mivel ő ott főleg paraszti munkát végzett, két kis gyöngye lóval szántogatott, hiszen otthon ugyanezt csinálta, de erősebb, gondozottabb és jól tartott saját állatokkal, télen pedig, ami arrafelé meglehetősen tartós, favágásra vezényelték a többi munkára fogható rabbal együtt; akadt ám ott – emelte föl a hangját, mindenféle náció: lengyel, német, román, észt, de még japán is, sokáig egyáltalán nem bírtuk megértetni magunkat egymással, ám az évek meghozták az eredményt, valahogy abba is beletanultunk; ha hiszi, ha nem, abban a helyzetben is akadtak olyan ganaj emberek, akik beköpték az őrségnek a hozzájuk hasonló nyomorultat, ha megsértette a szabályzatot, holott tudták, ilyesmiért kemény fenyítés jár, *(tégla a mátrixban* – vethettem volna közbe) ők egyszerűen hízelegni próbáltak egy-egy rendkívüli kenyéradagért, a tisztességebbje, vagy akik jobban bírták a megpróbáltatásokat, igyekezett a legyöngültek segítségére lenni, így is jócskán maradtak ott mindörökre; ő nem maradt ott, majdnem kilenc év után szabadult (meghalt Sztalin, oda a... mi is? a sors gúnyos fintora: ugyanakkor Prokofjev a hat Sztalin-díjával), itthon hivatalosan „hazaáruló gazemberként”

fogadták, akinek a „magyar állam (!) nagylelkűen megkegyelmezett”, megeskették, hogy nem pofázik a vele történekekről, hogy egyenesen haza megy a falujába, onnét ki nem teszi lábát, hát hazament, apja kulák lett távolléte alatt, mindenüket elvették, ebből kellett fölállnia azzal a tudattal, hogy minden lépését lesik; állt mellettem ez a nyíltszívű parasztember a táj fölött, amelyik szülte, arcvonásai megkeményedtek az emlékektől, és én azt csodáltam, hogy egyáltalán bízik bennem, lehettem volna én is spicli, akit rá szerveztek, a rendszer még működött, gondolhatta volna akár azt, hogy kitüntetett érdeklődéssel sorsa iránt netán provokálom, én ugyanis első kézből szerettem volna értesülni olyasmikről, amiket eddig főleg olvasmányokból meg egy vele sorstárs falusi kovács visszafogott elbeszéléseiből kapisgáltam, azt hittem, igen, darab ideig úgy hittem, hatalmas árnyék borítja homályba múltját, attól olyan ritka a derű a homlokán, rá kellett azonban döbennem, már nem érez semmiféle félelmet, valójában harag vagy gyűlölet sem igen birizgálja lelkét, nagyobb keserűséget okozott szerencsétlen házassága, ami – persze – következett éve megrablásából, hiszen mire hazatért, a hozzá illő lányok régen családanyák voltak, beteges özvegyasszony jutott neki, pár éve meg is halt, az a vágykép, amit magában a boldogságról dédelgetett, vágykép maradt, onnét tudom, hogy alkalmanként, amikor borozgatva nótáztunk, gajdoltunk, rendre olyan borongós nóták tolultak szájára, amelyek ilyesféle veszteséget regéltek, iskolázatlanul is remek hangja volt; sajnos, sosem kérdeztem meg tőle, énekelgetett-e a szibériai lágerban;

netán ezt: *írom a levelem Balogh Máriának* (a reinkarnálódott Gárdonyi Dankó Pistába botlik)

kamaszkoromban, amikor a réten legeltettünk (nyaranta többnyire a földatom volt), mi, özrögyerekek, sokszor főnnhangon énekelünk, mindent, ami csak eszünkbe jutott, amiket a néprádióknál hallottunk, mozgalmi nótákat, amiket iskolában sulykoltak belénk, de még olyan is akadt köztünk, aki templomi énekekkel próbálkozott: a legelőn ez jól elfért, tágas volt, hol egyik, hol a másik zugában-sarkában csendültek föl – akár egy időben – a különféle nóták, lassan-lassan a patak nádasában viribelő vadkacsák is hozzászoktak sajátos lármánkhoz; különös, mégis magyarázható, mennyire megragadtak bennünk ezek a mozgalmi dalok, megkötöttek, mint a beton, és agresszív ritmusaik ösztönösen kibuktak belőlünk évtizedek múlva (*lovam körmén* talán foszlányaik), amikor már nemhogy kényszer nem követelte, voltaképpen a jó ízlés szinte ki kellett volna, hogy rekessze, de – igaz, halvány iróniával – belefeledkeztünk, mint Schönberger Brúnó bácsi a csendőrös hajdanban az Internacionáléba, nekünk viszont már nem kellett/nem kell senkitől sem tartanunk, legföllebb saját tudathasadásunktól, amely rögeszmésen bilincseli folyamatosan össze méltatlan ifjúságunkat, szorongó jelenünket, érzélem-ittas raciónkat avagy logikus emóciónkat, ami rendjén van ebben az operett-országban, ahol mindig is nótában beszélünk sorsunkról, galibáinkról (Bazsa Mária libája is csak galiba), akárha daljátékban éltünk volna rendre, vagyis ismét csak azt kell mondanom: nekünk nem annyira zenei anyanyelvünk van, hanem kamaszkori skizofréniánk: *húzd, ki tudja meddig húzható...* (tíz hatod meg tíz hatod az

hús/zhatod), szóval a fejünk lágya... hányjuk csak magunk a magunk szemére – elfojtott sóhajtásképpen;

az ernyedtt vámpír arra játszott, hogy legalább a közönyt tegye közügygé (itt a javítás előtt elütés folytán az állt: *körügygé*, az jutott róla eszembe, aligha lehet teljességgel véletlen egy ilyen hiba), ha már egyszer szívünket megnyerni nem képes, jóllehet, suttogó hadak dolgoztak rokonszenvet hajhászva neki, aki aztán előbb erőszakkal, majd szemfényvesztéssel karámába terelte – oda is dalolva vonult! – ezt a megkopott nációt: Árpád népét, Kárpát népét, árkád népét (azok az évek hozták divatba az árkádokat), *a párttal, a néppel egy az utunk* – zengett, tapsvihar is volt, a karhatalmat fölvaltotta a munkásörtség, az ávosokat már korábban betagozták a kultúrába; TIT-előadásra érkeztem (akkoriban jószerivel abból éltem) szocialista nehéziparunk egyik fellegrájának művelődési házába, az igazgató bemutatkozásunk után legfontosabbnak azt tartotta közölni, hogy ő is *a* szervtől érkezett, lelkesen érdeklődött, lesz-e a filmben, amely vetítésre kerül bevezetőm után, pucér nő? le kellett hangolnom, a filmet nem is nézte meg, viszont engem hosszúra nyúlt füllel hallgatott, ám elértettem fogadó jelzését, nem mondtam semmi politikailag kivetni valót, és ez így ment városról városra: az ÁVH mindenütt belekarolt a *kultúrába*, azazhog: annak gyanújába; ekként valóban egy volt az utunk, noha nem mi ragaszkodtunk hozzá, mi, a magam fajta, kissé élheterlen bagázs – *ni familiar ni cultural*

tulajdonképpen lankadatlan volt a figyelem, utólag, ahogy egymáshoz illeszttem a helyzeteket, eseményeket, szereplő személyeket (ez, ugye, egy közép műfajú dráma enyhén tragikomédiába hajolva), pontosabban érzékelem ezt a megtisztelő figyelmet, semmint akkor, ámbár az is elképzelhető, hogy ifjúságom föllengzős viharaiban egyszerűen elsiklottam fölötte, sokkal inkább magamat véltem cselekvőnek, sorsom irányítójának (micsoda nagyképűség!), semmint a körülményeket, amelyeket a függvény változóiként kezeltem ugyan, de talán téves lehetett önmagamat esendőként állandónak ítélni, amit akkoriban egyébként többnyire rút individualizmusként marasztaltak el, bennem pedig már korán megjelenni vélték ezt a rákfenét bírálóm, miként volt szerencsém néhányszor hallani szájukból –

igazuk volt –

az állandóság téveszme; egy váratlan őszi fagy után egyszerre hullik le minden lomb a fákról: mogyoróbokrom alatt elsárgult a talaj, talajig konyultak a papsajt levelei, de még a csalánok is

napjaim hullái

mégis kimondom: nemcsak az ormok feketedtek itt szomorún, mint egy búsongva induló eposzban, de elfeketült a lapály, elfeketedtek rajta a lelkek, észre sem vettük ezt a bakacsint, gyarapodó ostoronyeles lámpák kápráztaták el szemünket, induló discók vibráló hideg fényei (a sötétebb sarkokból megfigyelők óvták az ifjúság szocialista erkölcsét); önfelédten libegtek a tavaszokban a kirándulók a libegőn, belelibegtették magukat egy álomvilágba a mindennapi mélysötétekből, lassan szabadultak az éltéltek a börtönökből (már akiket nem gyilkoltak le), újabb

Pion István

Oravecz Imre

Krieg Ferenc

Somogyi Győző

állásokba kezdték fölkezdeni magukat a foglalkozási tilalom alá esők, az elkényeztetett Nyugat szépen megfélekedett a nagy magyar kalandozásról, nem vált volna hasznára tengelyt akasztani az oroszokkal, az émelyítő kényeztetésekbe beleunt feslett úrfik, kisasszonyok pedig aberrált lázadásokba kezdtek a komancs-paradicsom nyugati importálására (slampos kokettálás! mindössze az ideológiával), miáltal majdnem két évtizeddel meghosszabbították a mi rabságunkat (hála nektek, Rudi, Dani és a többiek), honi majmolóik maóista sejteket hoztak létre (1967-ben a Mao-biblia már második kiadásban izzott, hogy – például – „helyesen határozza meg a nép belső ellentmondásait”), tépték a lepcsést, ahol lehetett, fennkölten guevaráztak, míg az elvtársak már a piaczgazdaságon törték a fejüket (és a miénket), gondolták, áruba bocsátják a munkásosztályt, mielőtt teljesen devalválódnék, de a késlekedő sikerig is cselekednek: legalább a konzumált lányait bocsátják áruba a legrangosabb szállodák pénzes vendégeinek (a csábítás magyar trükkje), sőt, a megbízhatóbbak már rövidke időre elhagyhatták nyugat felé is az országot, hogy híreljék a csenevész szabadságot, az elégedettséget, a nyeszlett jólétet, igaz: olykor ennek lehettek némi föltételei –

barátom szerint ekként: természetesen adunk magának útlevelet – hangzott el a hivatalban, cserében azonban kérünk magától valamit, vagyis nem mi, a haza kéri, figyeljen oda néhány bennünket (a hazát, mert az mi vagyunk, maga csakúgy, elvtársam) érdeklő dologra, aztán ha visszajött, számoljon be róluk, kicsit később pedig ugyanez, szinte szóról szóra egykori professzorommal, akit vendégtanárnak hívtak meg egy hollandiai egyetemre, amikor visszatért, elmesélte, én nagy naivan megkérdeztem tőle: vállaltad? szemem sem rebtent: na hallod! meg sem kellett a továbbiakban magyaráznia, értettem: szakmai előmenetel, persze, a pénz és az *örömös* jövőkép; azt hiszem, végérvényesnek tekintette a rendszert, berzenkedhettem volna helyette, de nem láttam értelmét, annál inkább megtapasztaltam ismét a fortélyos félelmet, az ótvaros diktatúrák kopottas álruháját;

a nagy vezér, Mao ajka alatt a méretes szemölcsöt –

a nép, az istenadta népünk, szorgosan zsolozsmázta rafinált ügynökök sugallatára: addig jó nekünk, amíg jó királyunk él, az egyetlen, aki itt jót akar a népnek, aki bünteti a harácsolókat, észre sem vettük, hogy a jó király lassan beleroskad az örületbe (majdnem lelkefurdalást mondtam), olyan igyekezettel takarták ki szemünk elől leépülése számalmas jegyeit, mígnem megérkezett Le Monde-ó levele –

hiszen kacsintani, vállat rándítani még tudott, amivel jelezhetette, továbbra is egy csónakban evezünk, mindannyian tudtuk, rosta lett akkorra a csónak feneké; feneketlen bendő volt viszont a világmozgalom, gurították kifelé a pénzt, ugyanis ezt a lángot is pénz hevítette, a forradalom lángjának nem szabad elhamvadnia; engem már korábban gyakran elmarasztaltak – úgymond – vitatható nézeteim miatt, noha képtelen voltam fölfogni, ha egyszer vitathatók, hát miért nem vitatkoznak inkább velük, mintsem feddnek miattuk, ám a hatalom logikája (hm) valahogy más volt, ezek a nüanszok egyáltalán nem érdekelték, cáfolhatatlannak, méltóságteljesnek szeretett volna látszani, óriásnak, mint a béka az ökör mellett, hát a sorsa is hasonló

lett, addig fújta föl magát, mígnem szétpukkadt, a pukkadásának pedig nem a hangja volt a legjellegzetesebb, inkább a bűze, amely mindmáig terjeng közöttünk, hiába fintorgunk finnyáskodva, szerencsésebb lenne kíméletlen huzatot csinálni, az majd szétozlatná; aki ebben metaforát kíván látni, lásson, valójában azonban szimpla realitás: mosdatlan hajléktalan szaga van az országnak: ilyené vált a kémiánk!

én itt és most egy *a megértés módján létező* országról beszélek, amelyet némely helyzetekben hazámként kell aposztrofálnom –

puszta, néma tájként is, amikor inkább csak végtelen fekete-fehér grafika, mivel nyomban azzá lett, amint a vonat elhagyta a lakott területeket (mert hát *visz a vonat, megyek*), a szélső házakat, amik – persze – ugyancsak hófödél alá szorultak, csupán a kerektemplom faszindelyes kupolájáról csúszott le a hó, a végeláthatatlan mezők fehérségét elvéve iramló szürke árnyak tarkították – hófúvások törésvonalai, mondhatni: az izobárok vetületei; olykor-olykor röpke narancsos fény villant a fehérségen, képzelt arcokat vetített élém: távoli barátaim – Fernando, Tecuo, Vjacseszlav és mások – kedvelt vonásait, és mintha a vonat nevüket kattogta volna – a megnevezés háríthatatlan tolakodása;

lám csak: a szavak ereje, azaz: a szó vak ereje (vaker), első hallásra nem sejt az ember semmi különbséget, de talán nincs is; olvasom a könnyedén odavetett súlyos mondatot: *politisch gesehen, ist Ungarn schwieriges Land*, ekként lehet valahogy, ám nem tudom igazán föltárni ezt a valahogyot, annyi változata kerülhet fölszínre – a vizsgálat aspektusa (a nyelvjáték) szerint, mert hát valóban nehéz ország ez bárhonnan nézvést (akár *magasról*, nehogy kihagyjak egy allúziót), nézegettem benne magamat elégszer, most éppen ebben a záporoktól szabdalt, zivataroktól tépázott időben, aminek fúgáiból önfeledt madárfütty buzog az összhangzattanba, hogy együtt fényezze föl a nyárelő jezsámenillata (nem, ez a varázslat nem irtózik a képzavartól), nekem hat évtized mélységből hozzá idézi a frissen sározott konyha levegőjét, ilyenkor szokta nagyanyám rendbe hozni az agyagpadló téli sebeit, ahogy a szorgalmas asszonyok faluszerte: tehéntrágyát, pelyvát vegyítettek a sárgafölddel, vízzel lazították, tenyerükkel mázolták el az egyenetlenre, lukacsosra töredezett fölületen, vagyis nemcsak politikailag, de emberileg közelítve is nehéz vidék ez, csoda-e, ha szántónk végében a hatalmas szomorúfűzről azt képzeltem éretlen fővel, alatta rejtőzött el Krisztus üldözői elől, ahogyan a fa eredtét a mítosz magyarázza; élő, de legalábbis lassan halódó mítoszok között éltünk, azokat bolygatták meg, roncsolták idegenből tukmált históriák, amik sehogy sem illeszkedtek egymással, mindössze a hasznos rend lepusztítását eredményezték;

keresnétek a jelet, de...

összezagyválták – például – a falu kitüntetett pontjait –

az idő központja a harangláb volt, hajnalban, délben, este kijelölte a teendőket, szabályozta a mindennapi rítust; a profán tér a kocsmá köré szerveződött, kevésbé szigorú rituálé szerint, míg a szakrális teret a templom jelölte, amit a temető vesz körül – utalva a test és a lélek elrendelt sorsára; a harangszót aztán elnyomta a traktorpöfögés, a kocsmái létet átszabta a szeszélyes sörellátás, a vallás gyanúba

keveredett, jóllehet, a többség nem vált fogékonnyá az új igékre (maradt hát régiben a *bús magyar élet*) –

számomra bonyodalmasabbá vált azáltal, hogy a főváros lett otthonom: családtól elszakítva akadozva hangolódtam a proli-létre, egyelőre ötletem sem akadt az önmegváltásra; *villeicht mit guten Lotto-Zahlen* – ahogy a költő-imitátor tanácsolja valami boldogság-bedekkerben, csak éppen akkor még nem vezették be a lottót; tébláboltam esélyeim szűkös mezsgyéjén, kerestem a magaslati pontokat, ahonnan esetleg távolabb láthatnék – térben, időben egyaránt; addigra azonban már elkészültek az egyen-szemellenzők, közülük kizárólag előre lehetett nézni, noha nem túl messzire, mivel a láthatár alján folyton görgöttűz piroslott, azon túlra semmi esetre sem, nos, ezek további allegóriák ebben a kifogásolható ízlésű allegorikus regényben (szeretném tudni, ugyan melyik regény nem allegória?), de hát mondtam, mítoszok között éltem, a váltás az allegóriákba korántsem látszott különösebben bonyodalmasnak ezen a – ismételtelen csak erősíteni tudom – nehéz földön;

bizony, bizony, aligha pusztán záporok, zivatarok tépázzák errefelé az időt, főként nem időnket –

a kertben fölmagzott a rebarbara, mint Sibelius *Tavaszi dal*ában a sarjadás, a kerítésbe ragadós galaj, csalán, nagy szulák fonja be magát alattomosan, ahogyan befonnak bennünket ebben a nehéz országban egyre másra a szakadatlanul záporozó eszme-hablatyok, harsány szlogenek, frissítgetett imádságok, néma himnuszok;

valaki megrágalmazhatott, mert noha semmi rosszat sem tettem, egyszer csak bíróság előtt találtam magamat, holott jó ideje fölcséréltük a diktatúrát valami zagya demokráciával (több a válság, mint a váltság: *a demokrácia csúfsága*), ekként be lehetett perelni hullagyalázás vádjával, ők úgy jelezték: kegyeletsértés miatt, mivel kinyilvánítottam véleményemet általánosságban a lumpenről, társadalmunk rákfénéjéről, hiszen az egész komancs világ a lumpenra épített, annak se istene, se hazája, az oda tartozik, ahova az érdeke szólítja, egy szerencsétlen özvegyet rám haragítottak mondván: az ő férjéről beszélem mindezt, ámbár a neve elő sem fordult, fölvonultak a felperes tanúi, virtigli komancsok vagy azok leszármazottai, jószérivel azt sem tudták, miről van szó, lökték a betanult rizsát, eszem ágában sem volt cáfolni, annyira nevetséges volt erőlködésük, a bíró szünetet rendelt el, mindenkit kitessékelt a tárgyalóteremből, engem ott tartott, majd dühtől fuldokolva állapította meg: „látja, milyen pofátlanok, milyen agresszívok még mindig?” persze, láttam, de csak annyit jegyeztem meg csöndesen: „bíró úr, kérem, ne legyen elfogult”, előbb szigorúan homlokát ráncolta, majd elnevette magát: „ezek lehetnek, ugye?” nekem pedig azonnal a fülem mélyére hatolt ez az *ezen*, annyira ismerős volt, jó négy évtizeden át szinte csak így emlegettük a hatalmon lévőket és kiszolgálóikat, ezzel a pontos közelre mutató elkülönítéssel, vagy korszerűbben és célzatosabban, idézetesebben: *elkülönbözéssel*, hadd dagadjon a posztmodern kebel, még ha nem is éppen erre a használatra szánták a terminust, és – természetszerűleg – egyezett a véleményem a bíróéval, ordenáré pimaszság valóban, hogy *ezen* egyáltalán kegyeletsértést emlegetnek, mintha nem rúgtak volna föl az alatt a negyven esztendő alatt minden kegyeletet,

mintha nem sértettek volna vérig egy egész nemzetet, meg kell hagyni, vastag a bőr a képükön, magától értetődik, hogy *ezek* fekete árnyékában a bíró nem tudott kegyeletsértést rovásomra megállapítani, rájuk pedig kiszabta a perköltséget –

egy sajátos rezümé: *a kommunizmus véget ért, de senki sem folytatta le a gyászunkát... már nem a kommunizmus kísértete járja be a történelmet, hanem a kommunizmus halott kísértete járja be a történelem végét – és lehet, hogy hatékonyabban kísérti holtan, mint elevenen*, a magam fura esete erősíteni látszik Baudrillard rémképét, noha eszem ágában sincs a történelem végét vizionálni: az ember hatalmaskodási igénye ugyan mind silányabb történelmet, de mégiscsak históriát éltet;

akár figyelmeztetésképpen is fölfoghattam volna az eseményt, ha már régen nem figyeltem volna meg aktivizálódó jelenlétüket (elszemtelenedtek, mint Berija, ez a gátlástalan Lőrinc barát, hogy hozzájuk illő hasonlattal operáljak), itt vannak totális eszméikkel, hatalmi visszaéléseikkel, fölsőbbrendűségi tudatukkal, noha mellőzik már a demokrácia elől a tautologikus népi jelzőt, befurakodtak – a kontónkra – a pénz világába, de – persze – baloldaliak, a profit is, amit lefölöznek, akárha felejtették volna egykori mesterük világra szóló tanítását a tőkéről, és a lumpen maszlag olyan, mint a nyalóka vagy a vattacukor, megcsömörlik tőle, aki hosszan nyalogatja, ám újra meg újra nem áttal érte pénzt kiadni, az atya nélkül, a pásztor nélkül, a jó király nélkül maradt karám türelmetlenül várja a szemérmetlen maszlagolást, a nyalókát, a minduntalan jövőbe utalt boldogság ígéretét (legalább azt!), pedig – ismétlem – pontosan tudja, mindig ma van, a ma lerázhatatlan; örömet hittem volna, hogy tévedek, ám a bíró nyílt haragja bevádolóim ellen világossá tette, az ő székéből is, az ő sajátos szemüvegén keresztül is, fölmagasodva *ezek* láthatók, eszük ágában sincs álcázással bibelődni, akárha mi sem történt volna fényes napjaikban, ők keresnek igazságot; végre hallgatnunk kellene az ókor latin költőjére: *rerum cognoscere causas* – tanácsolja, vagyis hogy ismerjük meg a dolgok okait, meglehet, tanácsát amiatt nem akarjuk igazán megfogadni, mivel félünk, magunkat is ott leljük az okok között, ami – fölteszem – kétes értékű eredmény, pedig megkerülhetetlennek látszik; előbb-utóbb elérkezik az ön-följelentés ideje, bár kétségtelen, számosan helyettesítették készséggel, amint a megbízást megkapták, alig várom, hogy megismerkedjem véleményeikkel; kissé megnyugodva veszem tudomásul, hogy savtalanítják az állambiztonsági aktákat (tehát az ügynöki iratokat csakúgy), mert rohamosan mennek tönkre a rossz minőségű papírok, de az új eljárás akár negyven-ötven évvel meghosszabbítja élettartamukat, és – állítólag – a tintának sem árt, ami csodásan hangzik, mégis gyanút kelt, hogy ez a tulajdonsága kiemelésre kerül, azt gondolná az ember, magától értetődik, hiszen ha ártana, akkor mi a francnak ez a hosszabbítás, mivel csupán a bosszantást hosszabbítják általa, tehát bármennyire cinkosok vagyunk, mert – ugye – végső soron azok vagyunk, elfogadjuk ezt az ál-demokratikus játékot, miszerint kegyeskednek megmutatni, mi minden után kíváncsiskodtak életünkben, belebámultak a tűzhelyemen a fazekamba, mit főzök, a poharamba, mit iszom, lajstromozták telefonálásaimat és elemezték beszélgetéseimet, követték

utazásaimat, még ha tengereket, óceánokat, földrészeket röptem is át, számon tartották szerelmeimet, kukkoltak, ha kirándultam egyik-másikkal a Mauthnerba, átvizsgálták szemetesedényeim tartalmát, belesetgtek kivilágított ablakaimon, megmotozták ruhatárban hagyott gönceimet, fölnyitották leveleimet, kotorásztak az elmémben, belekukkantottak a seggembe, firtatták szokásaimat, stíröltek a templomban, amikor lelkem ügyeit próbáltam rendezni, skubizták, sasolták, figyelték, szemmel tartották minden pillanatomat, individualista kitévelygéseimet a karám közösségéből, súlytalan emberek telepedtek súlyos ügyekre, akik még csak álcázni sem próbálták, *hol zsarnokság van, ott zsarnokság van*, éppenhogy tőlük győződhettem meg róla leghitelesebben, talán mert rettegtek, beleköphettek a levesükbe, pedig attól a levestől még a köpésem is undorodott;

szerelmemmel, aki hetente egyszer kora délelőttöként fölkeresett akkori otthonomban, bögyösen kopogott végig a körfolyosón kíváncsi banyák szeme láttára, egy este beültünk a moziba, elbűvölve néztük a filmet, hallgattuk a fölcsendülő Chopint, a zabolátlan ifjút bámultuk, aki megannyi háborúskodás után nem tud mit kezdeni a békével, holott vágyik rá, szeretné már lezárni, de nem lehet kilépni a kényszerek világából, ahonnét kizárólag a halál képes kiragadni, és végül persze hogy csattanak a lövések, persze hogy kivérzik a tiszta vágyakozás, persze hogy a legnemesebb kerül a szemétdombra a történelem összecsapódó függőnye mögött, és hazafelé együtt dúdolgattuk az imént hallott nótát: *czzerwone maki na Monte Cassino*, a vörös pipacsok tisztelgő melankóliáját, és magunk is megteltünk a *melaszszal*, elsötétült a lelkünk, mint a legsűrűbb éjfél, még csak édes sem volt, mint az a melasz, amivel a háború utáni nyomorúságban cukroztunk, mégis, mennyire különös volt, ahogy a *mélosz* és a *mélasz* összecsúszott ebben a homályos dalban, valamint kettőnk ragaszkodásában egymáshoz, az ösztönös védekezésben, ami egyúttal önvédelem volt: ráérezünk a rontásra, világunk gyors elhomályosulására, amiről csak most, csupán utólag, mindössze tétovázva motyog egy *még éretlen aggastyán*, aki mind kisebb lendülettel integet a múltnak, ámbár sosem lesz a jelen pojácája –

nenn mich nicht „Alter”, bitte!

talán el tudom intézni, hogy a vesszőzés végérvényesen lekerüljön a programról! biztos, ami biztos, iszom egy nyelet törkölyt, *ch'i pürga l' sanc*, tisztítja a vért – állítják a grappa (bergamasc) honában;

HELYREIGAZÍTÁS

2014/12 számunkban egy félreértésből adódóan Pásztor Béla neve alatt jelentek meg a Csonka szonettek. A versek szerzője Prágai Tamás.

Az érintettek szíves elnézését kérjük.

(Szerk.)